

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vsa leta je 6 gld., za polu leta 3 gld., za četrt leta 1 gld. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v trafikah v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema Opravištvo »via Zenta 5«.

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Torrente« Nuova tipografija; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznani in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav ceno; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Delo, obrtnija, delalec, obrtnik.

(Predavanje g. V. D. na veselici dne 22. aprila 1883.)

Časi so ozbiljni, velike spremembe v društvenem življenju so silno potrebne in vsi najpametnejši državniki in pisatelji se bavijo zdaj z največjo ozbiljnostjo s pranjem, kako povzdignoti četrti ali delalski stan, da postane koristen človeškemu društvu, mesto, da bi mu postal nevaren. Časi se spreminjajo in z njimi posebno ideje, katere so pravi znak vsake dobe. V srednjem veku ni pač nobeden mislil na pranje delalcev in na kmete; ti zadnji so bili robi; a srednji vek je bil ves posvečen verskim, torej pranjem srca, in prepri o verskih zadevah so bili strašanski: meč in ogenj sta pustošila kraje, koder je ta prepri vskipel do vrhunca. V prvi dobi srednjega veka je vladal skoraj po vsej Evropi kruti barbarski fevdalizem, katerega najodličnejši nositelji so bili nemški vitezi. Še surovo močjo so ti vitezi podjarmili poljedelce in druge še malo razvite delalne stanovce. Tudi duhovščina je postala silno oblastna in preposvetna, vsled česar so nastali večkrat prepri, kateri so se končali z reformo, ki je imela svoj začetek baš v krogih s pretirano posvetno oblastjo višje duhovščine nezgodovljne niže duhovščine. Proti tem fevdalcem sami kralji niso imeli prave zdatne moči in mnogo nemško-rimskih cesarjev je bilo sama senca oblasti. Še le ko so se začela vzdigovati mesta in so se tam vdomačevala razna rokodelstva, začela je tudi nekoliko boljša doba za cesarje in za kralje, kajti meščanstvo je postalo v 15. stoletju uže silno močno in je moglo tekmovali s fevdalno aristokracijo; ker pa so kralji in cesarji radi porabili priliko, da omeje njim bolj nevarno vseoblast aristokracije, to je vitezov, baronov, grofov, — podpirali so na vse kriplje meščanstvo, s čim se jim je posrečilo, da so omenjenim grofom in baronom odvzeli neodvisnost in jih spravili pod svojo popolno oblast. Moč rimsko-nemških cesarjev je bila od tudi velikanstva in upliva aristokracije se je čedalje bolj manjšala; v začetku 16. stoletja pa so se začele še bolj razvijati države in bilo je zapaziti nekatere začetke ustavnosti, mesta so se čedalje bolj razvijala, meščanstvo pa je zadobivalo vedno večji upliv na javno življenje, tako sicer, da je proti koncu 16. stoletja meščanstvo v mnogih državah uže nadkrilavalo vse druge stanovce. Iznajbja tiska, strelnega praha, iznajbja morske poti v vzhodno Indijo, iznajbja Amerike, vse to je močno pospeševalo napredovanje idej, katerih se je v največji meri poprijelo meščanstvo, mej tem

ko sta aristokracija in cesarska vsegamogočnost vedno bolj zgubljali na svojem sijaju in uplivu, tako sicer, da nahajamo v začetku 17. stoletja v mnogih državah močno razvito, bogato in mogočno meščanstvo, katero je tu in tam uže doseglo svojo veljavo v javnem in državnem življenju ter imelo manj ali več, kakor na Angleškem, Nizozemskem, uže državne vajeti v rokah, v drugih državah pa delajoče za to svrhu. Dovoljeno naj mi bude zdaj pranje: kaj je bilo to meščanstvo, iz katerih ljudskih krogov je ono rastle? Odgovor je gotovo Vam vsem uže na ušnih: no iz prostega delalca, iz rokodelca, nekdanj roba vitezov, grofov, baronov. Ali to je bil še le začetek priznanja in zmage ljudskih pravic. V Evropi pa so te pravice prišle do prave zmage še le koncem 18. stoletja s francosko prekucijo, in akoprem mnogo zgodopiscev stavi začetek novega veka v dobo, ko se je našla Amerika, zopet drugi v dobo reformacije in zopet tretji v leto 1648, ko se je po končani 30 letnej krvavi verskeji vojni sklenol takozvani vestfalski mir, na katerega podlagi se je Evropa postavila na novo modernejši stališče mejnarodnega in državnega prava, katerega podlaga je trajala skoraj 150 let, k ljubju temu bi jaz iz socialnega (društvenega) stališča francosko revolucijo imenoval pravi začetek novega veka. V začetku 18. stoletja so se pojavili na Francoskem veliki filozofi, takozvani enciklopedisti, mej temi so posebno imenitni Rousseau, Voltaire, Diderot, Grim, D'Alambert. Vsi ti so pripravljali novo dobo, v katerej imajo zmagati občne človeške pravice nad vsemi stanovskimi pravicami, in prvi mej njimi je bil Rousseau, ki je s svojo knjigo: »Le contract social« (društvena pogodba) leta 1762 oklical sovreniteto ljudstva, ali izrekel, da ljudstva skupna volja je najvišja postavodavna in državna oblast. Ta knjiga je mej drugimi največ uplivala na francosko ljudstvo, da je sito razpašnost in največje nemoralnosti, ki se je v začetku 18. stoletja pojavila v dvorskih in vseh višjih gospodskih krogih francoskih, leta 1789 prišlo za orožje oklical ljudsko pravo kot edino veljavno. Prve ljudovlade francoske izvrševalni odbor, konvent imenovan, pripoznal je načela, katere je Rousseau prokliral v svoji imenovani knjigi za podlago, na katerej je uredil prvo francosko ljudovladno ustavo. Uže tistikrat je postal kmet na Francoskem svoboden posestnik, in rokodelce je mogel dospeti do najvišjega dostojanstva. Ne moremo sicer odobravati vseh idej Rousseau-ovih; v mnogih obzirih je bil prenapet idealist in se je morda tu in tam preveč oddalil od večnih

resnic; pri vsem tem pa ostane le zgodovinski faktum, da je ta mož pripravil novo dobo in da se sedanja državna načela naslanjajo na načela, katere je širil ta nenavadni in v privatnem življenju mnogokrat nedosledni filozof. Res, k malu je zopet nastopila reakcija na Francoskem in Napoleon I. je podjarmil svoj narod; toda njegova monarhija se ni več upirala na načela starih monarhij iz srednjega veka, ampak obveljala je takozvana demokracija tudi v dobi prvega francoskega cesarstva. Da, še več, v imenu svobode se je boril Napoleon skoraj z vso Evropo, in njegova zmagonosna vojska je trosila po vsej Evropi nova načela enakosti vseh stanov pred postavo. Klic: egalité, liberté, fraternité (enakost, svoboda, bratstvo) bil je Napoleonovim vojakom uže tako priučen, da so z njim osvojali Napoleonu tuje narode, tuje države. S tem še ni rečeno, da je bil Napoleon I. resnično svobodoljubljen, sreča njegova je v njem užgala hrepenenje po samovladarstvu nad vso Evropo, vzel si je v zgled največje osvoboditelje stare zgodovine, a pri vsem tem se je on služil novih idej v dosego svojega namena, kar je Francoze tudi kot osvoboditelje delalo simpatične, (v dokaz, da je Napoleonu celo Vodnik slavo pel in da so v obče Francoze hvalili vsi bolj razsvitljeni možje one dobe.) Znano je, da se je z dobo Napoleonovih vojn po vsej Evropi začelo novo življenje, in akoprem je bil Napoleon pobit in francoski narod zopet potlačen, ideje človečanstva in svobode, katere so Francoze po svetu zatrosili, zaplodile so se vendar tako močno in toliko sadu obrodile, da je ljudstvo po vsej Evropi začelo preudarjati in misliti na to, kako bi mu bilo mogoče oteti se gospodstvo privilegiranih stanov.

Na Francoskem so se menjavale potem vlade, a kralj Ljudevit XVIII. se ni upal leta 1814, ko so ga nastavile evropske velevalsti, proklicati več absolutne monarhije, ampak dal je francoskemu narodu svobodno ustavo. Napoleon ga je zopet preprodil, a le za malo mesecev in ko je Ljudevit XVIII. leta 1824 umrl, nastopil je njegov brat Karol X., katerega so Francoze leta 1830 zopet prognali in za njim poklicali Ljudevita Filipa orleanskega za kralja. A ta kralj je bil bolj predsednik ljudovlade, nego kralj, toliko pravic si je pridržalo ljudstvo. Bourbonški kralji (to je stara francoska dinastija) se niso več mogli držati na Francoskem; mislil je sicer Louis Filip, da se bode držal s pomočjo velikih kapitalistov, a na te se je malo zanašati; zaradi tega pa se je mej francoskimi delalci in obrtniki pojavila velika nevolja proti denarnim

Podlistek.

Rudin.

(Spisal J. Turgenjev, preložil M. Málóvrh.)

III.

(Dalje.)

Hči Darje Mihajlovne, Natalija Aleksejevna, ni na prvi pogled nikomur dopasti mogla. Ona še ni bila do razvika dospela, bila je suha, črnomanjasta in nekoliko sklonjena. Ali črte lica so jej bile rudeče in pravilne, akoprem za sedemnajstletno devojko prevelike. Toda nad vse krasno jej je bilo vedro i ravno čelo nad tamnimi obrvmi. Govorila je malo, toda slušala in gledala je zato pozorno — kakor da si od vsega sama sebi račun polaga. Često je stala nepremakljivo, spustila roke in se zamislila; tadaj se je na njenem licu moglo opaziti, da razmišlja. Jedva vidljiv smebljaj naleti jej iznenada na lice in zopet odleti, a velike, tamne oči zastre jej oblček. »Qu'avez vous?« vprašala je tadaj Boucourt in jo začela koriti, veleč, da mladej devojki ne pristoji zamišljena in raztresena biti. No Natalija ni bila raztresena, obratno se je učila marljivo, čitala in delala voljno. Čuvstva je bila silnega, ali ona ni tega razkrivala; ni v destinativu ni često plakala, a zdaj bi samo pobledela, kadar jo je kaj razburilo. Mati jo je smatrala za dobrodušno, razborno devojko, ter jo v šali zvala: mon honnête homme de fille, dobrosrčna hčerka; njenih umnih sposobnostij pa ni visoko cenila.

Moja Nataša je, hvala Bogu, hladna, rekla je ona često, — »tim bolje. Ona bode srečna.« Darja Mihajlovna se je varala. V ostalem — malo katere mati umeje svojo hčer.

Natalija je ljubila Darjo Mihajlovno, ali jej ni povsem verovala.

Ko se je Rudin na terasi z njo sešel, šla je ona z Boucourt v sobo, da vzame klobuk ter ide na vrt. Jutranji posel je uže obavila. Natalije niso več sma-

trali za deklico; m-lle Boucourt završila je uže davno svoje uke iz mitologije in zemljepisja; zato je morala pa Natalija vsako jutro čitati knjige zgodovinske, potopisne in jednake, s kakršnimi se odgojenje nadaljuje in završuje. Knjige za njo je izbirala Darja Mihajlovna sama, kakor po kakšnej sistem. V resnici jej je dajala vse, kar koli jej je francoski knjigar iz Peterburga pošiljal, izvzemši samo dela Dumas sina et consortes. Te romane je čitala Darja Mihajlovna sama. M-lle Boucourt je gledala strogo in kisló skozi svoje naočnike, kadar je Natalija čitala zgodovinska dela; po njenem umovanji je vsa zgodovina prepletena s zabranjenimi stvarmi, akoprem je od vseh mož stare dobe poznala jedinega Kambiza, iz nove dobe pa Ljudevita XIV in Napoleona, katerega ni mogla trpeti. Ali Natalija je čitala tudi takšne knjige, o katerih stara Francozinja niti sanjala ni i ona je znala na pamet vsega Puškina.

Natalija, zagledavši Rudina, zarudi. »All se greste sprehajati!« vpraša jo on. »Da. Me grevi na vrt.« Natalija pogleda na m-lle Boucourt. »Mals containment, monsieur, drago mi je,« odgovori stara devojka.

Rudin vzame klobuk in hajdi z njima.

Nataliji je bilo tesno pri srci, ko je vštric z Rudinom po jednej stezi stopala; ali malo po malo postajalo jej je laglje. On začne razgovor z vprašanjem, s čim se bavi, kako se jej na kmetih dopada. Ona je odgovarjala ne brez one bojazljivosti, katero često za stidljivost priznava. Srce v njej je silno tolklo.

»Ali vam ni pusto na kmetih?« vpraša jo Rudin in motreč jo od strani.

»Kako bi pusto bilo na kmetih? Meni je tu vse vrolo po volji in jaz sem srečna.«

»Vi ste srečni... To je tehtna beseda. Toda razumljivo je to; vi ste mladi.« To slednje je izrekel Rudin neobičajnim načinom; kakor da jej je zaviden in jo ob jednem obžaluje.

»Da! mladost!« nadaljuje on. »Vsa znanost gre

za tem, kako bi se uvidelo, da samo v mladosti solnce greje.«

Natalija upre v Rudina oči; ona ga ni razumela. »Jaz sem se denes vse jutro z vašo majko razgovarjal. Ona je neobičajna ženska. Zdalj umejem, zakaj so vsi pesniki njenega prijateljstva iskali. A vi, ljubite li pesni?« doda po kratkem molku.

»Glej, kako me izprašuje,« pomišlja Natalija, a potem odgovori: »da, jaz jih vrlo ljubim.«

»Poezija — to je jezik bogov. Tudi jaz ljubim pesni. Toda poezija ni samo v verzih, ona je povsod, ona je tudi okolo nas. Poglejte to deblo, ono nebo — povsod je krasota in življenje; a kder je krasota, kder je življenje, tam je tudi poezija.«

»Sedimo na to klop,« začne zopet on. »Meni se vse nekako vidi, da postaneva še dobra prijatelj, kadar se vi z menoj vpoznate (tu se on s posmehom zagleda v njeno lice). Kaj mislite?«

»On ravna z menoj, kakor z dekletcem,« mislila je Natalija i nevedoč, kaj bi mu odgovorila, vpraša ga, misli li on dolgo na kmetih ostati.

»Vse leto in jesen, morda tudi zimo. Jaz, to veste, nisem bogat človek; moji posli so prilično gotovi, a vrhu tega sem se tudi klatenja od nedraga do nemila naveličal. Doba odmora je tu.«

Natalija se začudi.

»Mar mislite, da je za vas doba odmora uže tu?« vpraša ga bojazljivo.

Rudin se licem obrne k Nataliji.

»Kaj vi s tem mislite?«

»Jaz mislim s tem,« odgovori ona v nekej zadregi, »naj drugi počivajo; a vi... vi se morate truditi, da bodete koristni. I kdo drugi, ako ne vi...«

»Hvala vam za laskavo menenje,« seže jej Rudin v govor. — »Koristen biti... to se lepo in lahko reče!« (Tu se z dlanom po licu pogladi.) »Koristen biti! Da bi vsaj tvrdo uverjenje imel, kako da bodem koristen? da bi vsaj veroval svoji moči? pa potem, gde naj najdem soglasno, odobravajočo dušo?...«

I Rudin toli brezupno z roko odmahne, toli bolno

baronom, katere je podpirala tadašnja francoska vlada, kar vse je dalo povoda dovolj, da so se začele širiti mej francoskimi delalci socialistične ideje. — Vlada Louis Filipa je bila po nekako podobna dobi ustavo-vercev v Avstriji, korupcija je bila velika, finančni baroni so ukazovali in ljudstvo molzli. Vsled tega slabega vladanja je nastala v februarju 1848 revolucija na Francoskem, a ta revolucija je imela uže drug značaj, nego poprejšnja, prva; ta je bila uže bolj socialističnega značaja, in ako so v začetku prve revolucije kričali ljudje po kruhu v obče, zdaj pa so delalci in obrtniki stopili pred novo republikansko vlado, katere je prognala Louis Filipa, se zahtevami, katere so imela uže bolj natančno obliko in so bila uže dobro premišljeni socialističen program. A revolucija leta 1848 ni ostala omejena na Francosko, temuč razširila se je po vsaj Evropi in posebno v Avstriji učinila velikanske spremembe, kajti prinesla je tudi v društvenem obziru priznanje socialističnega načela, da oni, kateri dela, ima tudi uživati, jaz menim odpravo desetine in tlake, vsled katere odprave so naši kmetje postali popolnoma svobodni državljani.

Večina nas je videla še druge premembe na Francoskem. Prenapeti socialisti so tam zopet vrgli ljudovlado; Napoleon III., kateri je dobro poznal značaj Francozov, vzel je vladne vaje v roke in pred vsem skrbel, da Francozom dade kruha v obilnosti. To se mu je posrečilo; a ker je njegova sistema ob enem ustvarila, kakor Louis Filipova, največjo korupcijo, padel je ta mož sramotno leta 1871 in francoski narod je še tisto leto čutil božjo šibo komunistov, katere pa so v veliko srečo zatrli zmerni republikanci; tako ima zdaj Francoska ljudovlado, katere se pa po svetovnih skušnjah more le tedaj držati, ako obvelja zmerna in moralna načela, ako se Francozje ne bodo zgubljali v zatajevanje večnih resnic in v proklamacije surovega materializma, ki pozna le telesni svet kakor edino obstoječe bitje in vse prikazni duševnega življenja označuje le za obliko dejanja tega bitja ter v daljšem razvijanju tega načela ne pripozna družnega človeškega vzleta, nego hrepenenje po posvetnem dobru, po denarju in po uživanju tega, kar nam dela največ veselja in najbolj zadovoljuje naše samoljubje.

Gospoda moja, pred 14 dnevu je imel naš slovenski list »Edinost« obširno zgodovino socializma, mnogo izmed vas jo je gotovo čitalo in razvidelo to le: kakor je v poprejšnjih stoletjih meščan, začetkom rokodelca, polagoma terjal in dosegel vse politične in socialne ali družabne pravice, prav tako je kesneje, to je v tem stoletju, začel zopet rokodelca, posebno pa prosti delalca terjati zboljšanje svoje osode od države in da se je to gibanje začelo najprej na Angliškem in Francoskem uže v začetku tega stoletja. Sivar torej ni več tako nova in evropski državljani so imeli časa zadosti, da so jo lahko prav ozbiljno prestudirali. Omenil sem uže, da je francoska revolucija leta 1848 posebno zato nastala, ker se je tam preveč pojavila korupcija, ker je povsod vladal le sam denar in so takozvani finančni baroni imeli vse ljudstvo in tudi ves kruh uboze ljudstva v žepu. Omenil sem tudi, da se je to materialistično načelo ponavljalo pod Napoleonom III. No, gospoda precej potem moram vam povedati, da iz onih meščanov, kateri so bili v srednjem veku pošteni »purgarji«, mojstri, trgovci itd., postala je polagoma nova aristokracija, to je denarna aristokracija, ali kakor jej pravijo plutokracija, ki ima svoje ime od neusmiljenega grškega boga bogastva, po imenu Pluto, katerega so si Grki mislili zelo globoko pod zemljo, na priliko, kakor si mi mislimo Luciferja, in ono staro pravljico da Lucifer nosi denarje v ris, morali smo podedovati, še od Grkov.

glavo na prsa nakloni, da se je Natalija nehoté vprašala: za Boga, da li sem jaz njegove navdušene, nadepolne besede sinoči slušala?

Mej tem, »ne«, dodala on, kar naglo skočivši raz klopi, »vi govorite istino. Hvala vam, Natalija, srčna hvala. (Natalija gotovo ni znala h čemu se jej zahvaljuje). Jedna vaša beseda me je spomnila moje dolžnosti in mi pokazala pravi pot... Da, jaz moram delati. Svojih darov, ako jih kaj imam, ne smem kazati; svoje govorniške sile ne smem razprskati, pustim krekzokristnim besedičenjem...«

I besede so mu tekale kakor potok. Govoril je lepo, ognjeno — o prezirnosti malodušja in nedelavnosti, o potrebi dela. Sam nase je sipal ukove dokazujoč, da svoje sile in svoj životni sok tisti brezkoristno trati, kdor razmišlja in ukrepa, kaj mu je treba delati. On je zagotavljal, da ni plemenite misli, katere bi se ne našel odziv, da samo oni ljudje ne najdejo soglasja, kateri sami ali ne vedo, kaj hočejo, ali niso vredni, da jim drugi pritrjuje. Govoril je dolgo in završil s novim zahvaljevanjem Nataliji Aleksejevnej, ali kar naglo stisnóvši jej roko, dodal: »Prelepo, plemenito bitje!«

Ta svoboda je prestrašila m-lle Boucourt, katere, ako je tudi na Ruskem ostarela, vendar je slabo rusko umela ter samo divno brzino Rudinovega govora občudovala. Ona ga je smatrala virtuozom; a od takšnih ljudi ne sme se, po njenem menenju, pričakovati ni iskati pristojnosti.

Ona vstane in si popravi odelo ter reče Nataliji, da je čas vrniti se, ker je monsieur Volinsoff (tako je ona zvala Volinceva) zagovil k jutru priti.

»Upravo tu sem grel« dodal zagledavši v jednom drevoredu Volinceva prišedšega od doma.

On pride neodločnim korakom klanjajoč se uže od daleč vsem ter se potem z bolnim izrazom v lici obrne k Nataliji rekoč:

»Ah! vi se sprehajate?«

»Da,« odgovori Natalija, »a zdaj se pripravljamo domov.«

»Tako!« reče Volincev. »Kaj, ali pojdemo?«

Vsi so odšli k domu.

Ta plutokracija je postala k malu premogočna, bogateli so pa posebno oni meščani, ki se niso toliko pečali s pravim delom, ki pomenja spreminjanje surovin iz ene oblike v drugo, ali pa pridelavanje teh surovin, ampak s posredovanjem, da so namreč te pridlane in predelane surovine iz ene roke kupili, pa v druge prodajali, kar se imenuje trgovina. Posebno dobri trgovci so židje, ki niso smeli imeti v srednjem in tudi nekoliko v novejšem veku posestev, in ki, kakor izvoljeni narod, se niso hoteli nikoli pečati s pravim rokodelstvom, vsled česar so se z vso močjo vrgli na trgovino, katere jih je posebno v tem stoletju tako obogatila, da niso, kakor hitro je bila tudi njim podeljena popolna svoboda v državi, te le porabili v svojo večjo korist, temuč celo začeli hrepeneti po nadvladi in po neke odličnej stopinji v človeškem društvu. — Videli smo in vidimo, kako so bogati židje vsako državno podjetje, vsak državni zamet dobili in še dobivajo v svoje roke, kako je postalo vsako finančno podjetje odvisno od njih; videli smo in vidimo, da so si s pomočjo javnega tiska, časnikov, znali celo naklanjati javno menenje, a pričali smo se tudi, da to ponarejeno javno menenje je začetek največje korupcije ali društvenega propada. Rekli smo, da je iz prvega, jako poštenega in zdravega meščanstva nastala denarna aristokracija, in če je bila rodna aristokracija človeškemu društvu neznanost, še bolj je to takozvana plutokracija, ki je proklamovala denar kot edini cilj in konec človeškega življenja in tako človeško društvo spravila na pot, da čisti in ceni surovo materijo nad ideali ali nad božanstvom, nad onim skrivnim razodetjem, ki človeški um, posebno pa človeško srce povzdiguje nad posvetne stvari. Ta denarna aristokracija je razumela časosoma nakopičiti v nekaterih rokah velikansko bogastvo, ona je po fabrikah in bankah sebi podložnega napravila obrtnika in delalca in ni čudo, ako se denes ponavljajo prav take in se huje tožbe proti novejši plutokraciji, kakršne so se pred 100 leti vršile proti krvni aristokraciji; ni čudo, ako denes obrtnik in delalec terja od države, da ga osvobodi ter ga vzame v svoje varstvo pred trinoštvom velicega kapitala; ni čudo, ako se denes vrše strahanski čini, ki vsi so znamenja silnega upora nižih stanov proti sedanjemu socialnemu ali društvenemu redu.

Videli ste, da se je uže v srednjem veku upiral meščanski stan grofom in baronom in da je dosegel svoje pravice; videli ste pa tudi, da se je iz meščanskega stanu zopet izcimila nova aristokracija, boljše plutokracija, katerej se zdaj upira rokodelski in delalski, v obče tako zvali četrti stan. Iz tega je razvidno, da se tudi nižji stanovi časosoma izrode in da postane iz zdravega semena čestokrat tudi slab sad, a da je to izrodenje najbolj pospeševal narod, katerega so razmere, zgodovinske dogodbe, manj ali več silile, da se po nekako maščuje nad obliko človeškega društva, osnovanega na edino pravih krščanskih načelih. — Videli pa smo tudi, da svet vedno bolj spoznava nevarnost, v katero je zašel vsled zatajevanje teh načel in da se je začela uže reakcija proti pretiranemu materializmu.

Zdelo se mi je potrebno Vam na kratko popisati zgodovinsko razvijanje socialnega prasanja do današnjega dne, ker to Vam ima služiti kakor kažipot v nadaljnjem govoru in Vam ima razjasniti sploh uzroke, zakaj je vse to tako prišlo.

Zdaj pa še le pridemo prav za prav do predmeta, o katerem Vam hočem natančneje govoriti.

(Dalje prihodnjič.)

»Kakšno je zdravje vaše sestre,« vpraša Rudin preljubeznjivim glasom Volinceva.

»Hvala. Zdrava je. Morda bode i danes.... Vi ste gotovo, ko sem jaz prišel, o čem razpravljali?«

»Da, razgovarjal sem se z Natalijo Aleksejevno. Ona mi je rekla besedo, ki je na me močno vplivala...«

Volincev ne vpraša, kakšna beseda je to bila, in vsi so se molče k domu Darje Mihajlovne vrnili.

Pred obedom se je društvo zopet sešlo. Le Pigasova ni bilo. Rudin ni bil najbolje volje; nagovarjal je večkrat Pandalevskega, da karkoli Bethovenovega igra. Volincev je gledal molče v tla. Natalija se ne gane od matere, zdaj se zamisli, zdaj se zopet posla loti. Basistov gleda neprenehoma v Rudina. Tako so tri ure minole. Aleksandre Pavlovne ni bilo na obed — a tudi Volincev ukaže koj po obedu vpreči svoje konje, ter izgine brez slovesa.

Njega popade gorka toga. Uže davno je ljubil Natalijo ter jo vsak dan hotel zaprositi... Ona mu je bila dobra — no srca jej je skopojeno ostalo: on je to jasno videl. On niti mislil ni, da jo nadahne nežnejšimi občutki, nego je samo čakal, da se ga ona navadi. Kaj ga je zdaj vznemirilo? Kakšno izpremembo je na njej opazil? Natalija se je isto tako vedla kakor prej...

Da-li ga je misel obšla, da on morda njene narave ne pozna, da mu je ona še tuja, nego li je do zdaj mislil — ali je ljubosumen postal, ali kaj?... Vse enako, on je bil teško bolan, naj si se je sam tolažil, kolikor mu drago.

Prišedši k sestri, najde tu Ležnjeva.

»Kako je to, da si se uže vrnol?« vpraša ga Aleksandra Pavlovna.

»Tako! naveličal sem se.«

»Ali je Rudin tam?«

»Da.«

Volincev vrže kapo v stran in sede.

Aleksandra Pavlovna se živo k njemu obrne.

»Daj, prosim te, Sereža, pomagaj mi tega tvrdo-glavca (pokaže na Ležnjeva) osvedočiti, da je Rudin izvenredno umen človek in izvrsten govornik.«

Volincev zamrmlija nekaj skozil zobe.

Politični pregled.

Notranje dežele.

V seji državne zbornice dne 24. aprila se je brez debate sprejela pogodba z Italijo glede pravice ubogih in dodatni kredit za ministerstvo deželne brambe.

Predno se je prešlo na dnevni red, ozbiljno je opominjal načelnik galerije vsled dogodeb zadnjih dni, naj se vzdržuje vsacega motenja, ker bi sicer moral brez novega opomina ukazati, da se galerija sprazne.

Potem se je nadaljevala obravnava o šolskeje noveli.

K paragrafu o olajšanju šolskega obiskovanja se je vpisalo več govornikov.

Dumba je predlagal nekoliko pristavkov, ki bi se imeli dovoliti po šestem letu šolskega obiskovanja. Govornik je izrekel, ako bi se novela zavrgla česar pa sam ne upa, tedaj poda samostojen predlog.

Färnkranz je naglašal, da je mnogo kmetijskih shodov zahtevalo olajšave za sedmo in osmo šolsko leto ter rekel, da bo glasoval za odborov predlog.

Naučni minister je zopet naglašal stališče, na katerem stoji vlada. Do zdaj skleneni paragrafi niso dali prilike očitaniu, da se krči izobraženje in zavira državno blagostanje. Namenjene olajšave nemajo namena učni cilj skržiti, ampak omiko razširiti. Olajšave bodo določevale šolske oblasti. Prošnje za olajšave ne bodo vlagali občinski načelniki, ampak občinski zastopi, kar daje poročstvo zrelega premišljenja. Ako bi novela bila v resnici napad na ljudsko izobraževanje in državno blagostanje, vse uradništvo bi se zoper njo uprlo. Pravi namen novele je le ta, da se šola tesno zveže z ljudskim blagostanjem.

Ko je govoril še Löblich zoper novelo, sklenol se je konec debate.

Generalni govornik Kopp je posebno pobijal občinam dovoljeno pravico.

Lienbacher je naglašal, da je ljudstvo, če tudi levičarji to tajé, vendar le moralo biti nezadovoljno, ker je Dumba v imenu levice predlagal olajšave.

Potem se je sprejel §. 21. po odsekovem predlogu z 172 glasovi proti 159, in tudi §. 23 glede šolskega oproščevanja.

V seji 25. aprila je grof Taaffe predložil pogodbo z Švico glede živinske kuge.

Na to se je nadaljevala razprava o šolskeje noveli in sprejeli so se paragrafi glede učiteljske.

Zivo debato je provzročil §. 48 zastran verozakona šolskih voditeljev.

Naučni minister je izjavil, da se samo ob sebi umeje, da novela ne bo veljala za minolost. Trdenje, da je ta §. le predplačilo klerikalcem, določno od sebe odvrača.

Govoril je glavni govornik za desnico tirolski poslanec baron Dipauli ter ostro pobijal ustavoverce, citiral je celo predzadnjo »Edinost« v dokaz, da v Trstu na čelu šolstva sedi žid, ki na najgrši način tlačí čustva skoro izključivo katoliškega Trsta i. t. d.

Sturm trdi, da ta §. predrugačuje državne osnovne zakone.

Lienbacher ga zavrne in načelnik izjavi, da on v tem §. ne vidi nobene predrugačbe državnih osnovnih zakonov, prepušča pa končno določbo najvišjemu varuhu zakonov.

Pri glasovanju po imenih se §. sprejme z 196 glasovi proti 163.

Dopis grofa Taaffeja zahteva volitve v delegacije.

V seji dne 26. t. m. se je sprejela šolska novela do §. 75. V tej seji je poslanec Heilsberg zelo raz-

»Jaz se tudi z Vami ne pravdam,« povzame Ležnjev, »jaz ne zanikujem Rudinu umnosti, jaz samo to pravim, da mi ni povšeč!«

»Mar si ga ti videl?« vpraša Volincev.

»Denes zjutraj sem ga pri Darji Mihajlovnej videl. Zdaj je on nje velik vezir. Pride čas, da se bode od njega ločila — od Pandalevskega se ne bode nikdar! — ali zdaj kraljuje Rudin. Videl sem ga, dakar! On sedi — a ona mene njemu kaže: glejte prijatelj, kakšne čudne svate imamo pri nas. Jaz nisem kakšna zver, da me kaže. Kakor sem prišel, tako sem tudi odšel.«

»Kaj si tam delal?«

»Zaradi mej sem moral tija iti; no to je samo izgovor; ona je hotela mojo fizionomijo videti. Boljariča — naravno!«

»Vas muči njegova večja vrlina — evo, to vam je! vsiljive Aleksandra Pavlovna; tega mu nikakor ne morete oprostiti. Ali jaz vem za gotovo, da ima ne le um, nego i srce. Glejte mu v oči, kadar...«

»O tvrdom poštenji govoril,« reče Ležnjev.

»Jaz se nad vama še razjezim in razplakam. Zdaj se iz vse duše kesam, da nisem šla k Darji Mihajlovnej, nego z vama ostala. Vi dva tega nista vredna. Dosti sta me dražila, dodal žalostnim glasom. Povejta mi rajše kaj o njegovej mladosti.«

»O mladosti Rudinovej?«

»To da. Rekli ste mi, da ga uže dolgo časa i dobro poznate.«

Ležnjev ostane in začne po sobi sem ter tja hoditi.

»Da, reče naposled, jaz ga dobro poznam. Vi želite, naj vam kaj povem o njegovej mladosti? Dobro. Narodil se je v T... od siromašnih roditeljev. Oče mu je k malu umrl. On je ostal z materjo sam. Bila je to dobra ženska glava, ki ga je hranila in odgajala dajoč za njega slednji krajcar. V Moskvi je hodil v šolo, s prva podporo necega strijca; a kadar je odrastel, podporo bogatega kneza s katerim je — ne, — s katerim se je družil. Potem je šel na vseučilišče. Tu sem se tudi jaz z njim vpoznal in se mu iskreno pridružil. O najnem življenji vam bodem govoril pri drugej priliki. Zdaj ne morem. Naposled je odšel iz Rusije...«

(Dalje prih.)

dražil naučnega ministra; očital mu je namreč, da je pedoben onemu učencu, ki je zveličarja izdal; tudi on je izdal liberalna načela; nato je odgovoril naučni minister: »Ker sem tukaj primerjan z Judežem in je Judež zveličarja za denar izdal, zato moram to primero kakor nesramno zavrniti, toliko bolj, ker je gospod načelnik ni grajal.« Zdal pa je Heilsberg zahteval, naj se minister k redu zavrne. Načelnikov namestnik knez Lobkovic se je izjavil, da se neče spuščati v načelno razmatranje prasanja, če je to mogoče po opravljenem redu. Heilsberga zato ni posvaril, ker on primere z Judežem ni neposrednje rabil. Če se pa kedo ostro napade, sme se mu tudi ostro odgovoriti. Poslanec Heilsberg opazi: Ker so te načelnikove besede izrek »nesramno« poparmentarile, izjavljam brez kake neposrednje primere postopanje naučnega ministra nasproti šolskemu zakonu, kakor nesramnost. — Včeraj sta govorila še glavna govornika.

Na Dunaji so se peki s pomočniki pogodili. Poslednjim se je dnina zdato povisala in dobedo boljše stanovanja in spalnice.

Vnanje dežele.

Iz verevrednih krogov se poroča, da se je zveza mej Nemčijo, Avstrijo in Italijo v resnici sklenola, in sicer meseca junija 1882, da se tej zvezi pridruži tudi Rusija i da je tudi Španija bila povabljen k pristopu. Oče te zveze je Bismark, ki v prvi vrsti namerjava zavarovati Nemčijo proti francoskemu maščevanju, v druge vrsti pa najprej pritisniti na francosko vladu, da zniža vojaštvo, kar bi potem storile tudi druge države. — Ako je to resnično, in resnici je zaradi tega podobno, ker troški za vojsko morajo ščasnica ugonobiti blagostanje vseh držav, potem moramo to zvezo z radostjo pozdraviti, ker more zdato zlažati silna bremena, pod katerim ljudstva zdihujejo. Bismark ima še toliko več vzroka za to delati, ker nemški državni zbor noče več dovoljevati novih bremen za vojsko.

Donavsko pogodbo so 24. t. m. v Londonu podpisali poslanci velevalstij.

Pri kronanju ruskega carja v Moskvi se mej ljudstvo in vojake, razen družih stvari, razdeli tudi 3 milijone cigaret, za katere se porabi 20.000 kilogramov krimskega, besarbskega in kavkaškega tobaka.

V Peterburgu se je več zaprtih častnikov nihilistov usmrtilo.

Mej Rimom in Berlinom se nadaljujejo dogovori zastran rešitve cerkvenega prasanja. V poslanski zbornici je bil z 209 glasov proti 154 sprejet predlog konservativcev, ki izreka pričakovanje, da vlada, ko to dopusté dogovori z Rimom, prevredí imenovane majnikove zakone, tako da se oprostí kazni branje maše in delitev zakramentov.

Francoska vlada je sklenola podvreči si Tongking ter bo od državnega zbora v ta namen zahtevala pet milijonov kredita.

V angleški poslanski zbornici je Bourke vlado vprašal, ali more ona dati poročila o zvezi mej Nemčijo, Avstrijo in Italijo.

Amerikanski severnih držav ministri se posvečujejo o tem, kako se jim bo vesti, ako bi Irci rabili Ameriko za stališče, od katerega bi napadali Angleško.

Dopisi.

Pomjan v Istri, 14. aprila.

Vaš dopis iz Pomjana priobčen v 73. številki lanskega leta, bil je provzročil mnogo govoric v občini. Pošteni možje so odobrili nasvet dopisnikov, naj se odločno terja od občinskega urada, da izvršuje odloke zastopstva ter dopisuje samo slovenski in da odpravi tajnika, svojega služabnika, koji ali neče ali nezna pisati slovenski. Samo tajniku ni ugodil dopisnik se svojim nasvetom, da, njega je grozno razjezil, kakor sem slišal.

On in njegova gospa da sta obolela zaradi tega dopisa. In ko je on nekoliko okrevaj, začel je izpraševati po dopisniku, zdaj enega zdaj drugega takovim proglasil in krivil kakor prouzročnika svoje nesreči.

Žal mi je, da sta obolela on in njegova gospa vsled onega dopisa, nikakor pa ne morem pojmiti njegove jeze in njegovega iskanja po dopisniku. On ima uže toliko let, da bi bil mogel vedeti, kaj mu je storiti. Namreč ne iskati po dopisniku, ampak razvideti, ali je resnica, kaj se je v dopisu pisalo ali ne. Ako ni resnica, on bi bil lahko opravičil se pred ljudmi ustmeno, pred javnostjo pismeno v onem istem časniku, koji je on dopis tiskal. Ako je pa resnično ono, kar se je pisalo, potem je on moral gledati, da popravi svoje pogoške, da piše slovenski po odloku zastopstva in želji prebivalstva, koje bi mu bilo gotovo odpustilo njegove dotedanje pregrehe.

Njegova gospa bi tudi nanj lahko vplivala v tem oziru ter tako za naprej zabranila bolezen svojo in svojega soproga, in zagotovila mu službo v Pomjanu, ako mu je na njej leželo.

V ostalem v kratkem času se bodo vršile nove volitve. Prepričan sem, da bode ljudstvo pomjanske županije volilo takove zastopnike, koji bodo skrbeli za gmočno in duševno blagostanje občanarjev in v vsakej priliki branili čast svojega jezika in svoje narodnosti. Vsako novo zastopstvo ima pravo razpisati službe svojih uradnikov, posebno tajnika. Pomjansko naj jih tudi razpiše. V razpisu naj zahteva od prosilcev znanje slovenskega jezika v govoru in pismu, ker je uradni jezik slovenski. Mej prosilci bode lahko tudi gospod Škerjanec, in ako najdejo njega najboljšim mej njimi, naj njega izvolijo pod pogojem, da dopisuje slovenski.

Čakajmo na volitve. Mej tem imam Vam priobčiti veselo novico.

Prošlega meseca je bila seja našega občinskega zastopstva. V njej se je izkazal posebno zastopnik in

svetovalec iz Šmarja, gospod Gerdina. On je govoril o važnosti šol, tudi ženskih, posebno o potrebi ženske šole v njegovem rojstnem kraju. Govoril je tako navdušeno, tako prepričevalno, da je bil ne samo sprejet predlog za utemeljenje šole v Svetmarji, nego da je i v zastopnikih truškovskih, koštabonskih, marezijskih in kerkavskih vzbudil željo za vstrojenjem šole. Možje, koji so šli v sejo protivni šolam sploh, izšli so iz seje zavzeti za šolo.

In to dovolj kaže, da ni naš narod načelno protivni šol, omiki, kakor se to rado po svetu trobi, ampak je dokaz, da ni do sedaj nobenega imel, kdor bi ga podučil, prepričal, na boljše pot pripeljal; dokaz je, da je v njem plemenitega čuvstva še zmiraj. pri vsem tem, da je bil skozi stoletja in stoletja zapuščeni i da se še sedaj malo kdi za njega brega.

Konečno Vam povem, da se dela o vstrojenji čitalnice ali bralnega društva v Svetmarji. Samo naprej!

Domače in razne vesti.

† Veleučeni gosp. Monsignor Žvab. Scholasticus Canonicus pri Sv. Juštu, je v 70. letu včeraj ob 5^{1/2}, uri pop. naglo umrl. Podeliti se mu je moglo le sv. olje. Ta vest bode vse iznenadila, ker rajnik je še v sredo vodil procesijo Sv. Marka, kder se je najbrže pregrel in umrl na hitri plućnici. Rojen je bil v Povirju na Krasu in je ljubil svoj narod, osobito pa kraške domačine in svoje sorodnike, katere je tudi vedno in zdato podpiral. Dva nečaka duhovnika in jeden bogoslovec v Gorici zgubijo v njem skrbnega strica, naša škofija pa vrlo pobožnega in učenega duhovnika. Lehka mu zemlja! Pogreb bode jutre, v nedelje ob 10^{1/2}, uri zjutraj.

Poziv! Podpisani odbor nujno prosi vse one gospode, ki so sprejeli pole za nabiranje podpisov na prošnjo zaradi slovenskih šol v Trstu, da te pole prav gotovo najdalje do 10. maja oddajo pri uredništvu lista »Edinost« v ulici Torrente, št. 2, ker 12. t. m. se prošnja odda mestnemu zboru. Dozdaj nam je došlo 8 pol, na katerih je okolo 1.100 podpisov očetov slovenskih otrok, manjkajo nam še 4 pole, katere moramo zdaj imeti, da stvar pospešimo. Kedor se želi še podpisati, more to storiti tudi v uradu omenjenega uredništva in v delalskem društvu.

Odbor polit. društva »Edinost«.

Tržaške novosti. Kletovni vlaki mej Trstom Tržičem, Ronkami, Zagradom, Gorico in Korminom začnejo voziti zopet v nedeljo in bodo vozili ob nedeljah in praznikih do jeseni. Priliko imajo torej naši ljudje, da se vdeležo nedeljske velike čitalniške besede v Gorici. Pri tej priliki prasanje na južno železnico: Ali ne bi železnici konvenirali taki vlaki tudi do Postojne? Mi smo menenja, da bi Tržačani kakšenkoli tudi one kraje radi obiskovali: Variatio dilectat.

Požar. V drogeriji Černicevoj v Via Torrente, št. 2, v istej hiši in prav tikoma naše tiskarne je predvčerajšnjem ob 4^{1/2}, pop. nastal velik požar. Nek fakine je kupil benzine, a ravnal je z njo tako narodno, da mu je steklenica padla v mali kotliček, v katerem so topili smolo in vosek; naravno, da je, ko se je benzina zmešala z vrolo smolo, planol tak močan zubl, da je bila kar naglo vsa prodajalnica v ognju. A pri rokah je bilo osebje naše tiskarne in znani čevljar Jajčić, ki so močan ogenj v polu uri zadušili in rešili z veliko spretnostjo in celo nevarnostjo razno blago in mnogovrednih predmetov. — Akoprem, pa je ta drogerija sredi mesta, in je bil ogenj po dnevi, vendar so pomprji došli skoraj 1^{1/2}, ure potem, ko je bil ogenj uže pogasjen, še kasneje pa so došli vojaki. — Ta pot so torej tiskarji in čevljarji rešili čast pompirjev.

Tramway z električno gonilno močjo. Pred nekaterimi dnevi je povabila plemenita gospa angleškega konzula, grofinja Burton-Arundell vse ravnatelje tuk. Tramway-a k sebi ter jih prav prijazno sprejela v svojem salonu. Grofinja je gospodom naznanila, da ima to vabilo svoj poseben namen in jim na to začela razloževati, kako je na Angleškem Tramway z električno gonilno močjo uže vdomačen. Rekla je, da jo veseli, da je g. direktor Schmidt poprijel se tako zdrave ideje, kakor je ona Tramway-a v Gorico in v Vipavsko dolino; a da bo Tramway posebno potem donášal lepih dobičkov, ako se uvede elektrika. — Po tem nagovoru je razkazala gospodom razne načrte angleških Tramway-ev z elektriko in načrte najboljših mašin z elektriko, iz katerih načrtov je razvideti, da električni Tramway veliko hitreje vozi in njega gonilna moč veliko manj stane. Iz računov angleških društev je razvidno, da Tramway-a katerega vozijo konji, vsak vozi vagon, vprežen ves dan, stane vsak dan 15 gld. 50 kr., z elektriko gonjenega vagona celodnevna vožnja pa stane le gld. 3.90 na dan, torej je dokazana velikanska korist elektrike v ekonomičnem obziru. Dokazovala je dalje, da je električna moč tudi primerjena s parno močjo veliko ceneje in konečno sklenola: Vi gospodje morda ne boste hoteli poslušati sveta ženske; a jaz Vam pravim: denes napravite Tramway s parogonom, a po nekoliko letih vas okoliščine primorajo, da se poprimete elektrike; zakaj ne bi rajše precej poprijeli se dokazano boljšega in koristnejega; tako delajo Angležji, in akoprem nilem prorokinja, pravim vam, da vas bode učila bedočnost, da sem imela prav. Tako znajo govoriti angleške gospe!

Železnica Herpelje-Trst. boje se nekateri tržaški listi, da splava po vodl. Jezé se posebno na južno železnico, češ da ona intriguje; a mi menimo, da bi bilo boljše, da bi uže znana 2 tržaška poslanca oštevali.

Za pogozdenje goličav v okraju Bazovica je tudi letos mestno starešinstvo dovolilo večo svoto.

»L'Indipendente« od srede bil je zaplenjen, ker je prinesel slavnostni govor pri veselici telovadnega

društva »Ginastica«, katerega je govoril nek ud pri slovesnem odprtju tega društva. — Dober začetek!

Imenovanje. Finančni minister je imenoval računskega preglednika Antona Filičiča za računskega svetovaleca pri finančnem vodstvu v Trstu.

Birma v tržaški škofiji. Poročilo v zadnjem listu zastran birme potrebuje nekoliko popravkov. Birma bode namreč v dolinskem dekanatu od 5—10. in od 21—23. maja, od 26—31. maja pa v jelšanskem. — Potem bode birma v Trstu vtorek po binkošti pri novem sv. Antonu, v četrtek pri Jezuvitih, v saboto pri starem sv. Antonu in prvo nedeljo po binkošti, na praznik sv. Trojice, pri sv. Jakobu. V dekaniji Ospe bo birma 3. junija, v buzetske dekaniji 4., v Opertalske od 5.—9., v humajske, zdaj novogorške (Cittanuova) dekaniji od 10—13; v piranske od 14 do 17., v Kopru pa 20. junija. — Poročilo, da je g. De-Haro Tomaž izstopil iz tržaške škofije, treba tudi popraviti, on je šel le, kakor vsako leto, za nekaj časa v kopelj in obiskat svojo domovino.

Razpisani sti službi računskega oficijala in asistenta pri tuk. finančnem vodstvu. — Prosilci morajo poslati temu vodstvu dot. prošnje do konca maja.

Študentska za slikarje in kiparje.

Razpisana je študentska za imenovane umetnike, ustanovljena od vseučilišnega profesorja dr. Klar-a v Pragi, letnih 800 gld., katerega študentska more eventualno trajati tudi 2 ali 3 leta. Prosilci katerega koli avstrijskega naroda, oziroma dežele imajo vložiti prošnje do konca aprila 1884. A vsak prosilec mora poslati na razstavo umetnostij v Prago najdalje do konca aprila 1884 tudi dokaze svoje umetnosti. (slike ali kipe) Natanjnejši pogoji se moreje pozvedovati pri namestništvih, glavarstvih in mestnih magistratih. Tudi mi Slovenci in Hrvatje imamo nekoliko slikarjev in kiparjev, ki bi mogli konkurirati; mej njimi zdaj naš tržaški Rendić.

Narodni Dom. Slavno c. kr. poštno ravateljstvo v Trstu dovolilo je društvu »Narodni dom« v prav prijaznem pismu prodajo sreček pri vseh c. kr. poštah po Kranjskem in Primorskem. Slava!

Pogreb prvega pevca pekoveškega društva. »Jadranska Zarja« vršil se je v sredo popoldne slajno. Na stotine slovenskih pekov je spremljevalo rakvo. Postaviti hočejo svojemu tovarišu tudi kamenit spomenik, za kateri je bilo uže pred crkvijo sv. Justa pri pogrebu dotično svota nabrana. Naši vrlj peki, od kar so si ustanovili svojo pevsko društvo, napredujejo v vseh stvareh. Z sijajnim pogrebom pa so skazali čast sebi in narodu.

Policijsko. V starem mestu v nekej gostilni sta 26 t. m. skupaj bila fakina Castagna in Sbisá; a kar nakrat se skregata. — Castagna v svojej jezi potegne nož in ga zabode Sbisá v vrat. Ranjenega so precej odpeljali v bolnico, napadnika pa v luknjo. — Na zdaljšnem akvedotu je policijska straža zapazila po polnoči luč v nekej drogeriji; ker se je stražnikom ta luč čudna zdelá, so odprli vrata in našli so v drogeriji dva tata, ki sta si bila napravila uže dve vreči polni blaga, da ga odneseta. — Stražnika sta fanta lepo zedinila z veržico in odpeljala v hotel Via Tigor. — Neka 15 letna dekla Marija S. iz Skopega na Krasu ukradla je gospodaru v Rocolu 15 gld. in pobegnula domov; a gospodar se je slučajno peljal na Občine in tam videl dekle, jo lepo vzel se seboj na voz in ko je prišel v Trst, izročil policiji. — V sredo in četrtek so dobili prosto stanovanje v hotelu v Via Tigor se štirje fakini in roko-delci zaradi razsajanja po ulicah, 6 drugih lumpov zaradi tatvine in nič manj, nego 16 ponočnih »frajlic« zaradi potepanja in javnih skandalov. — Bo pa imel zopet »šub« dobro vožnjo!

Ubogi mi! Te dni je bil nek poznan prijatelj našega lista v Plzenskej pivarni, kder se v največjem času pogostoma shajajo Slovenci in Hrvatje; sedel je mirno v družbi; a kar naglo stopi k njemu nek g. P., tajnik milijonarja R., kateri je delalskemu podpornemu društvu 24 ur pred predzadnjo veselico odpovedati ukazal uže zagotovljeno dvorano, — vsled česar smo mi g. R. v najzmernejših, predelikatnih izrazih grajali, — in mu reče: »Povejte uredniku »Edinosti«, da je zaradi njegove graje g. R. v njegovem listu v Senožcah uže bilo pripravljenih lepo število krepkih mož, da pridejo v Trst, da urednika dobro namahajo, potem pa razderejo in na drobne kose raztolčejo njegovo tiskarno.« Naš prijatelj, osupel odgovori: »Jaz mislim, da se omenjeni urednik ne boji Vas, ne onih Senožčev, kateri najbrže rojé le Vam po glavi.« — Ko nam je prijatelj stvar povedal, prosili smo ga, da gre k P. in mu reče, da mirno čakamo njega in njegovih Senožčev in da bi se v takih slučajih ne strašili niti stotine samih Jožetov Košančevih, kateri je leta 1848 pred senožčkim gradom upil: »Ta dolzega von!« ter da nam je žal, da smo g. R. še premalo očeli, ker njegovo ravnanje je bilo vredno najostrejšje graje. Sicer pa je silno nevarno ljudstvo dražiti na druge, posebno ne bi smeli delati milijonarji, ker pušica bi se utegnola obrniti in nje zadeti, namesto tistega, na katerega prožijo. — Tudi ta je fletna! Mi smo sprejeli iz neke kraške vasi dopis, v katerem je dopisnik grajal po vsej pravici postopanje nekaterih občinskih mož in kortežev. Stvar je pred sodnijo in jo mora grajati vsak pošten list. No, našel se je pri vsem tem nam neprijazen slov. list, ki se je penudil grajanim, da jih bode zagovarjal ter nas pobijal. Dotični pa niso v lastnem interesu sprejeli ponujane se jim odvetnika; uže vedo zakaj. Mi smo nekaterim gospodom trn v oči, vsled česar postajejo uže strastni, kar pa škoduje le njim, a ne nam. — Se o nekej drugej zaroti smo slišali, katere širitelji pa se poslužujejo obrekovanja in sploti takih sredstev, da se nam zdi stvar pregrda, da bi jo le od daleč popisavali. — V Trstu nam kljubavejo naši naravni sovražniki, nekde drugod pa nenaravni; torej ubogi mi! Pri vsem tem

pa se ne udamo in gremo naprej isti pot, katerega nam kaže um in srce ter navdušenje za stvar, katerej služimo! »Viel Feind, viel Ehr!«

Iz Skednje nam pišejo: Veselimo se tržaškega »Sokola«, katerega odbor nam je naznanil, da nas obišče društvo, dne 6. maja, in kakor slišimo pridružijo se temu društvu tudi vsa druga slovenska društva iz Trsta in okolice. Mi torej željno pričakujemo tega dneva in storimo vse, kar le mogoče, da nam simpatične rudeče košulje dostojno in lepo sprejmemo. Naša godba in naši pevci se pridno vadijo, vas se vsa praznično odlični, naši gostilničarji bodo tudi skrbeli za vrle goste, tako sicer, da bomo slavili vstajenje narave in vstajenje našega narodnega poguma v Trstu — oboje ob enem; a navdušeno, kakor se to more misliti med pravimi brati! »Živio Sokol!«

Vabilo. V 10. dan maja t. l. ob 8 uri zjutraj bode v Dolini občno zborovanje »Slov. učit. društva za koperski okraj« z dnevnim redom: 1. Ogovor. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo knjižničarjev. 4. Poročilo blaginikov. 5. Volitev 3 odbornikov, ki pregledajo društvene račune. 6. Milosrčnost do ptičev žužkojedov, razpravlja Leop. Krapš. 7. O okrajnih šol. svetih, govori And. Vrtovec. 8. Jezik v narodni šoli, predava Mirko Anžlovar. 9. Volitev društvenega vodstva. 10. Nasveti.

Z Dunaja se nam poroča 27. aprila: Železnični odsek vsprejel je vladno predlogo za zgradbo železnice Herpelje-Trst. Predloga bode še v tem zasedanju rešena in delo se bode pričelo, ako se desnica pomiri zaradi postopanja Tržaških poslancev.

Podpisani naznanja, da priredi izlet v nedeljo dne 6. maja popoldne v Skednju, v popolni družbeni obleki. Ob enem naznanja svojo željo, da bi se izleta udeležilo lepo število članov, in da bi se oni gg., kateri še nimajo družbene obleke in si jo želé omliliti, takoj oglasili pri tajniku, da ponosno, in lepem številu stopamo v Skednjo. Dnevni red naznani se prihodnjič. ODBOR.

Vožnja s parniki mej Trstom in Ameriko. Liverpoolska »Cunard Steam Ship Company« je sklenola napraviti redne vožnje s parniki mej severno in južno Ameriko in Trstom. Dotični načrt je uže podala našej vladi.

Tekmec čebeli. Dosedaj se je samo o čebeli znalo, da nosi med. Akademija znanosti v Filadelfiji poroča, da je ameriški naravoslovec Maclok našel v Mehiki živalico mravlinco podobno, katerej je ime Melingerdov, nje spodnji del života do grozdne jagode naraste ter izpušča med. Mehikanci te živalice v prešo devljejo in iz njih med prešajo. Dokazano je, da 960 takih mravlincev da en kilogram medu.

Nesreče. V trdnjavi Karlskrona na Švedskem je vstal 24. t. m. grozen požar, da tacega na Švedskem uže mnogo let ni bilo. V malo trenutkih je bilo več poslopij v ognju. Gasilci niso mogli mnogo opraviti, dva mornarična častnika, ki sta hotela oteti blagajnico, zgorela sta oba, 34 mornarjev, mej njima dva časnika, nevarno je ranjenih.

V Bešeških premogovih jamah na Francoskem se je 26. t. m. plin unel in usmrtil devet oseb in tri hudo ranil. — Batl pa se je, da se je še več oseb ponesrečilo, ker se pogreša 127 delavcev. — Tudi v Parizu v gledališču Ambigue je prav ta dan poknola plinova cev ter dvajset oseb ranila. — 25. t. m. pa ste v kanalu La Manche trčili ladji na jadra »County of Aberdeen« in »British Commerce« ter se je zadnja potopila, pri kateri priliki je 25 ljudi utonilo. — V severni Ameriki v državi Misissippi pa je troba (vrtinec) provzročila mnogo nesreč. Malo mestice Beauregard je popolnoma porušila, 23 oseb usmrtila in 90 poškodovala. V Wesonu je 27 hiš podrla, 13 oseb usmrtila in 60 ranila. Tudi v več drugih krajih je provzročila veliko škodo.

Kako daleč je do solca. Amerikanski profesor Young je izračunal, da bi železniški vlak s hitrostjo 65 kilometrov v eni uri potreboval do solca 236 let, vožnja bi znašala za popotnika okoli dva milijona goldinarjev.

Tržno poročilo.

Kava — vedno v dobrem obraju, prodalo se je ta teden do 10000 vreč Rio in Santos od gld. 38 do gld. 62.

Sladkor — mlahova trgovina. Cena za sladkor v vrečah gld. 30 do gld. 32 1/2.

Sadje — še precej kupčije po nespremenjenih cenah.

Olje — v dobrem obraju, cene trdne. Jedilno gld. 37 do gld. 42, namizno gld. 52 do gld. 63.

Petrolje — Malo kupčije, cena bolj šibka na gld. 10.

Domači pridelki — Fižol od gld. 8 1/2, do gld. 13 1/2, maslo gld. 92 do gld. 100.

Žito — mlahova kupčija, cene skoro le nominalne.

Les — še precej kupčije, cene nespremenjene.

Seno — dobro konjsko gld. 1.60 do gld. 2.

Borsno poročilo.

Borsa se je te dni nekoliko oživila; a kurzi so postali slabši in je tendenca za papirje šibka, za valute pa trdna.

Dunajska borsa

dne 27. aprila.

Enotni drž. dolg v bankovcu	78	gld. 60	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	78	» 70	»
Zlata renta	98	» 50	»
5% avst. renta	93	» 15	»
Delnice narodne banke	833	» —	»
Kreditne delnice	315	» 40	»
London 10 lir sterlin	119	» 75	»
Poleon	9	» 50 1/2	»
C. kr. cekini	5	» 67	»
100 državnih mark	58	» 55	»

Poslano.*

Iz Proseka. V nedeljo, 22. t. m. ob 6 uri popoldne je prišla pl. gospa grofinja Burton k tukajšnjemu okrajnemu glavarju. Ker je bil naznanjen nje prihod, sprejeli so jo tukajšnji občinski predstojniki. Prišla je v posvetovanje zoper terpinčenje živali, tega posvetovanja se je vdeležilo tudi nekoliko kmetov. Rekla je nam, da jo jako žali, da v zadnjem letu nam ni mogla pomagati z darovi, kakor nam je pred dvema letoma zadržala. Potem pa je odločila tri darove po gld. 10 za tiste, kateri imajo največjo potrpežljivost s živaljo. Tukajšnji župan (Capovilla) jo prosi, ako bi se mogla dati pomoč nekemu ubožcu, ker mu je poginola edina krava, katero je imel. Vsled tega je plemenita gospa odločila tudi temu ubožcu 10 gld. pomoči; naša občina jej toraj izreka najtoplejšo zahvalo, in želimo in upamo, da bode tudi v prihodnje za nas skrbela.

V Proseku, 25. aprila.

Valentin Cilibo, župan

V »Edinosti« št. 27 in 31 t. l. mene neki dopisnik iz Brezovice pred svetom črni. V prvem, da sem jaz v številu one črtovrice, katera si je prizadevala ljudstvo od čitalnice odvrti, in v drugem mi očita nepoštenost pri razdelitvi ob obč. glavarstva v Materiji prijetih sadnih drevesc.

Ker imam dokaze, da jaz nisem nikoli proti čitalnični vstanovitvi hujskal in ker se lahko opravičim, da sem prijela sadna drevesa le na podlagi prejetega povelja razdeliti, zahtevam tukaj, da dopisniki v št. 27 in 31 t. l. »Edinosti« obrekovanje zoper mene v prvem listu »Edinosti« prekličejo, sicer bodem primoran, dopisnikom po drugem potu za žilo potipati.

V Brezovici, dne 23. aprila 1883.

Jožef Motež, vaški župan.

Zahvala.

Dolžnost me veže, da izrečem toplo zahvalo »delalnemu podpornemu društvu«, kar je rajnkemu udu Ivanu Žitniku, ki je bil še le polu leta družabnik, izplačalo podpore 7 gld. in za pogreb 30 gld., da priporočam vsakemu, naj se v to koristno društvo upiše. Nadalje izrekam vsem prijateljem in znancem arčno hvalo, da so v tako obilnem številu skazali zadnjo čast rajnkemu pri sprevodu v hladno zemljo.

Trst, 27. aprila 1883.

Jože Šuster.

Javna zahvala.

Vsem onim sočutljivim prijateljem in prijateljicam, koji so blagovolili skazati poslednjo čast pri pogrebu našej ljubljenej materi.

V Barkoli dne 24. aprila 1883.

Turobni sinovi:

Jernež, Tone in Šante Martelane.

Zahvala.

Podpisana obitelj izreka presrečno zahvalo vsem onim, kateri so se vdeležili spreveda ranjcega supruga, oziroma očeta in tasta,

Matevža Šumana,

posestnika in bivšega župana v Skednju, posebno pa onim, ki so položili prekrasne vence na rakev, potem pevcem in pevovodju.

V Skednju, 20. aprila 1883.

Obitelj Šumanova.

Udom igralnega društva.

Vse tiste ude, ki še niso prišli po svoj denar, opominja podpisano predsedništvo, da potegnejo to, kar jim gre po končnem računu najdalje do konca maja pri denarničarju, g. G. Sterle-tu v uradu trgovske banke (Banca Commerciale) Via Nuova št. 4. I. nadst. Po omenjenem obroku se računski sklenejo in neha odborova odgovornost; eventualno nepotegueni denar pa se deponira na postavni način.

R. Mahorčič, predsednik.

Prva istrska voščarna

v Rovinju

odlikovana na razstavah v Gradcu v letu 1880 in v Trstu v letu 1882.

Priporočamo vel. čest. gospodom župnikom. č. cerkvenim društvom in drugim pobožnim zavodom, kakor tudi gosp. trgovcem naše izdelke iz voska od bučel, katerega ponujamo po sledečih cenah:

I. vrsta. Velikonočne velike sveče (naša posebnost) naslikane na olje, okrašene se zlatom, srebrom in s podobami sv. pokroviteljev. Kilogr. gld. 3.—

Sveče, duplirje, velike sveče itd. » 2.—

II. vrsta » 1.65

III. vrsta » 1.40

Slabša vrsta, sicer blago lepo na videz » 1.20

NB. Te cene se razumejo v Rovinju, blago zanolano; povojilo (embalaža) račun se po ceni kar stane. V zameno se jemlje naravni vosek in voščeni odpadki po dobrih cenah.

12—10 Figli di Antonio Artusi.

*) Za spise pod tem naslovom je uredništvo le toliko odgovorno, kolikor mu dotični zakon velevala Ured.

Delalnico

za napravo vsakovrstnega moškega i ženskega perila je podpisana te dni ustanovila. Izdeluje po primernih cenah najlnejša dela vezenja, všivanja, pletenja. nevestine oprave (bale). Naročila od zunaj se bodo točno po najnižji ceni izvrševala, priporoča se slavnemu občinstvu

Ana Kobal

via Boschetto N. 370 v Trstu.

Cudovite kapljice

Sv. Antona Padovanskega.

To priprosto in naravno zdravilo je prava dobrodružna p-moš in ni treba mnogih besedi, da se dokaze njeno čudovita moč. Če se le radijo nekoliko dni, olajšajo in prečeno prav kmalu najtrajnejše žilodolne bozosti. Prav izvirno vztrajajo zoper hemoroide, proti boleznim na jetrih in na vranici, proti črevnim boleznim in proti slistam, pri ženskih mlečnih nadlostih, zoper beli tok, bozast, zoper arcopok ter čistijo pokvarjene kri. Ona ne prganjajo samo omenjenih bolezni, ampak nas obvarujejo tudi pred vsako boleznijo. 10-3

Prodajejo se v vsah glavnih lekarnicah na svetu; z: naročno in poliljave pa edino v lekarnici Cristofolotti v Gorici, v Trstu v lekarni C. Zanetti i G. B. Kovs in G. B. Foraboschi. Kna steklenica stane 30 novcev.

Varovati se je pokvarjenih posmetkov, a katerimi se zavolj želje po dobičku tu pa tam ljudstvo goljufa, dasi nimajo nobene moči in vrednosti.

Portlandski in Romanski Cement

najboljše vrste i po zmernih cenah renomirane tovarne v Trbovljah (Trifail).

Zastop in zaloga pri

SCHNABL & C.

Via Carintia 17.

12—8

Zaloga cevi, poljedelskih strojev, sesalk (pump) mašinskih olje, jermene itd.

Nič več kašlja

10—3

Prsni čaj

napravljen po lekarničarju

G. B. Rovis, v Trstu, Corso 47

ozdravi vsak kašelj, še tako trdovraten, kakor to spričujejo mnoga naročila, spričevala in zahvale, ki dohajajo od vseh strani in pa uspehi prvih tuk. zdravnikov.

Ta čaj je sestavljen iz samih rastlin in čistih kri, ima dober okus in velja en zavoj za 8 dni 60 soldov.

Omenjena lekarna izdeluje tudi pife za prestenje života in proti madronu iz soka neke posebne rastline, katerih uspeh je velik, posebno pri zaprtem trupu, žilodolnih boleznih itd. in se lahko uživajo o vsakem času brez obzira na dieto. Ena škatlja velja 30 soldov.

Plašter in tudi tinktura proti kurjim očenam in debeleji koži — cena 3 plaštrov za kurja očesa 20 soldov — Ena steklenica tinkture 40 soldov.

Edina zaloga v Trstu v lekarni Rovis, v Gorici v lekarnah Cristofolotti in Pontoni.

V tej lekarni govori se tudi slovenski.

Brez te varstvene znamke, postavno zavarovane. ima se to zdravilo smatrati kot ponarejeno.

Cvet zoper trganje.

po dr. Maliču.

je odlično najboljšo zdravilo zoper protin ter revmatizem, trganje po udih, bolečine v križi ter žiricah, otekline, otrpnele ude in kite itd., malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo »cvet zoper trganje po dr. Maliču« z zraven sloječim znamerjem; 1 steklenica 50 kr.

(Varstvena znamka).

Planinski želiščni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vratobol, prsne in pljučne bolečine; 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki in siropi.

Pomuhljevo (Dorsch) jetrno olje,

najboljše vrste, izborna zoper bramore, pljučnico, kožne izpuške in bezgavne otekline. 1 stekl. 60 kr.

Anaterinska usna voda,

najboljše za ohranjenje zob ter zobnega mesa in takoj odpravi smradljivo sapo iz ust. 1 steklenica 40 kr.

Križistilne kroglice, c. kr. priv.,

ne sme bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se uže tisučkrat siljano osvedočile pri zabasanji človeškega telesa, glavobolu, otrpnenih udih, skazenem žilodcu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatljah a 21 kr.; jeden zavoj s 6 škatljami 1 gld. 5 kr. Razpošiljave se le jeden zavoj. 20—18

Naročila iz dežele izvrše se takoj

v lekarni pri „samorogu“

Jul. pl. Trnkóczy-ja

na mestnem trgu v Ljubljani.